

ալ զարնուեր է. բայց ետքը մօտ տեղ
կրակ ընկեր է, ու ան զանգակին գե-
րանները այրելով՝ զանգակն ալ գե-
տին ընկեր է, ու մեծ կտոր մը փըր-
թեր է քովէն: Հարիւր տարիի չափ
ընկած տեղը մնաց ան զանգակը, ին-
չուան որ Մեքսսանդր կայսրը մեծ
հանդէսով, շատ գործիքներով ու
600 զինուորներով վերցնել տուաւ,
ու քաղքին մէջտեղը պատուանդանի
մը վրայ հրամայեց որ տնկեն. տեղն
ալ ուրիշ մը թափել տուաւ որ Վո-
լանֆակ կ'ըսուի, որ գրեթէ մէկալին
չափ բարձր է, իսկ ծանրութիւնը ա-
նոր չորրորդ մասէն քիչ մը աւելի. ա-
սոր զարնուած ատենը՝ բոլոր քաղաքը
ձայնէն կը թնդայ:

Սուսաստանէն ետքը մեծամեծ
զանգակներ գտնուած երկիրներն են
Չին ու Ղափոն: Փէքինի մեծ զան-
գակին բարձրութիւնը 14 ոտնաչա-
փէն աւելի է եղեր: Վաղղիայի մէջ
անուանի է Փարիզու մայր եկեղե-
ցւոյն զանգակը, որ թագաւորական
ցեղէն մէկուն ծնած կամ մեռած ա-
տենը և ուրիշ թագաւորական հան-
դէսներու ժամանակը զարնեն: Ան-
նայի սուրբ Ստեփանոս եկեղեցւոյն
զանգակը 10 ոտք բարձր է: Ինուա-
նի է նաև Սոնարայի սուրբ Պօղոս
եկեղեցւոյն զանգակը, և Հռոմայ
սուրբ Պետրոսինը որ Պիոս 2 պապը
թափել տուած է:

() անգակին ձայնը զարմանալի ազ-
դեցութիւն մը կ'ընէ մարդու սրտին
վրայ՝ իր տրամադրութեանը նայե-
լով, կամ ժամանակին պարագանե-
րուն յարմարելով: Ուրախութեան
ատեն անուշ նուագարանի պէս կու-
գայ մարդու անոր ձայնը. տրտ-
մութեան ատեն ալ սգաւորին տրտ-
մութիւնը սաստիկ կ'աւելցնէ, մա-
նաւանդ երբոր ընդհատ ընդհատ
կը զարնուի, ինչպէս որ ամէն տեղ սո-
վորութի է՝ մեռելի ատեն զարնել: Իս-
կազգեցութիւնը շատ կենդանի ու սի-
րուն կերպով բացատրած է Սանարա
անունով իտալացի բանաստեղծը հե-

տագայ նուագին մէջ. և ցիտեւու
բան է վերջի տողին գեղեցկութիւնն
ու վարպետութիւնը. աս նուագը մե-
ռելոց օր մը շարագրուած է:

Հատ է, մի այլ հընչեր պրոֆնձդ ողբական,
Մի գբունն յաւերժ, ահ, ինչ գուժեր զահագին.
Ահա մըտօքս ես իջանեմ՝ի դամբան
Որ խիստ ժանեօք փութայ լափել զիմ մարմին:

Արկ զիս այժմէն մահ յերկեղուտն ի դագաղ,
Զոր հարցն իմոց արեամբ ներկեաց դահճաբար.
Վառին ճրագունք ի նշոյլ աղօտ և նըւաղ,
Թընդայ վերջին երգոցն ի ձայն սուրբ տաճար:

Զիւրդ յինէն զերկ մենացեալ մինչ ի սպառ.
Իմ ընտանեակք լան զիս ի քող սևաթոյր.
Եւ յարկս ողջոյն հեծէ նդ նոսին անբարբառ:

Այլ մերկ հոգիս ցընծայ յերկինս ի յանդոյր,
Եթէ զփայ դառն ի տանջանս գեհնէնին: —
Լըռեա պրոֆնձդ. ահա սարսուժեմ և պաղիմ:

Նիւոէի աւերակները:

Երկու տարիի չափ կայ որ Սու-
սուլին մէջ Վաղղիացւոց տէրութե-
կողմանէ հիւպատոս է Պոթթա ա-
նունով իտալացին, որ հռչակաւոր Վա-
րոլոս Պոթթային որդին է: Իսկայ
մասնաւոր ջանքով ետևէ է Նիւոէի
հնութիւնները դուրս հանելու ու
ստորագրելու: Նիւոէին աւերակ-
ները Սուսուլին դիմացը կ'իյնան՝
Տիգրիսի մէկալ դին. բայց ան երևե-
լի մայրաքաղաքին հազիւ թէ պա-
րիսպներուն հետքը մնացեր է: Պոթ-
թան ասդիս անդին շատ տեղեր փո-
րել տուեր է, բայց քանի մը կտոր
մարմարիոնէ կամ աղիւսէ արձանա-
գիրներէ զատ բան չէր գտած: Իսկայն
մօտերս մէկ մեծ շէնքի մը աւերակի
հանդիպեր է որ բոլոր քաջուածքնե-
րով ու գրուածքներով լեցուն է կ'ը-
սեն. և որովհետեւ Նիւոէի աւերակ-
ներուն տեղը բլուրներով ծածկուած
է, աս շէնքին վրայի բլուրը մէկալ-
ներէն մեծ է, ու դեռ շէնքին ծայրը
չէ գտնուած: Վաղղիացւոց տէրու-
թիւնը մասնաւոր ստակ գրեր է աս
աւերակները փորելու համար, և բա-
ւական տեղ փորեր են, մասնաւոր

ՍՈՒՍՈՒԼԻ նոր կուսակալին հրամանովը որ այսպիսի օգտակար զինու-
թիւններու ինքն ալ բաղձանք ունի
կ'ըսեն : Պաղտատու մէջ ալ Լ'նգղիա-
ցւոց Սօլինսըն անուանով հիւպատոսը,
որ շատ անուանի հնասէրներէն մէկն
է՝ ասդիս անդին փորելով՝ հին Բա-
բելոնի աւերակները փորելու հանե-
լու ետեւէ է, և սկսեր է կ'ըսեն աղէկ
բաներ գտնել : Յօսանք որ աս եր-
կու հնասիրաց ջանքովը աւելի լոյս
մը առնենք նաև սեպածե գրերուն
վրայ, որ ան կողմերը և Պարսկա-
ստանի աւերակներուն մէջ շատ կը
գտնուին : Լ'ն ատեն Ս անայ բերդին
վրայի արձանագրութիւններն ալ դիւ-
րաւ կրնան կարդացուիլ, վասն զի
նոյն սեպածե գրերովը գրուած են .
ասոնց վրայ ուրիշ անգամ զատ կը
խօսինք :

Լ'նգղիացւոց ընթերցասիրութիւնը :

Լ'ն 8651 տարուան բազմավիպին
մէջ՝ Լարոպացւոց ընթերցասիրու-
թեանը վրայ խօսեցանք ընդհանրա-
պէս . անտարակոյս մեր կարդացող-
ներուն շատը զարմացած են, ոմանք
ալ թերևս բարինախանձով մը իրենց
ընթերցասիրութիւնը աւելցուցած են :
Սենք հիմա թէ առջիններուն զար-
մանքը աւելցնելու, և թէ մէկալ-
ներուն նախանձը աւելի շարժելու
մտքով՝ դենք հոս (ստոյգ աղբիւրէ
առնելով) թէ անցեալ տարի, այս-
ինքն 1843ին Լ'նգղիացւոց ընթեր-
ցասիրութիւնը ինչպէս պայծառ ե-
րեցեր է : Ստորայի մէջ 148 տեսակ
նոր օրագիր ելեր է : Վաղաքական
լրագիրներէն զատ՝ 18 հատը վաճա-
ռականութեան օրագիր են եղեր,
10 աստուածաբանական, 6 օրինա-
կան, 4 ալ բժշկական : Լ'ն իրեք
ամսուան մէջ 8,835,855 թերթ ու
389,439 յաւելուած կնքուեր է¹ :

1 Երես 270 :

2 Սովորութիւն է Եւրոպայի գրեթէ ամեն

Լրկորդ եռամսեան մէջ կնքուեցան
8,756,267 թերթ, և 755,580 յաւե-
լուած : Լ'նգղիայի ուրիշ գաւառնե-
րուն մէջ ալ 214 տեսակ օրագիր հրա-
տարակուեր է 1843ին . առջի եռամ-
սեան մէջ 4,082,375 օրինակ կնքուեր է .
երկորդ եռամսեանը մէջ 4,140,663 օ-
րինակ : — Սկովտիայի մէջ հրատարա-
կուեր է 76 օրագիր . առջի եռամսեան
մէջ 1,284,841 օրինակ ելեր է . եր-
կորդ եռամսեան մէջ 1,446,028 :
Սկէլի երկիրը 10 օրագիր ելեր է, և
ծախուեր է 194,475 օրինակ : — Իր-
լանտայի մէջ 103 օրագիր (25 Տրա-
լինի մէջ), և կնքուեր է 3,015,922 օ-
րինակ : — Սիացեալնահանգներուն
մէջ 1843ին առջի իրեք ամսուանը
մէջ քշուեցան 32,773,368 թերթ :
Լ'ոյն տարուան մէջ տպուած բոլոր
լրագիրներուն ու օրագիրներուն թի-
ւը Լ'նգղիայի ու Իրլանտայի մէջ ին-
չուան 56 միլիոնի կը հասնեն :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Լեւոնտեայ Լրոյ գոմի ցոյցնել :

“Լ'ԴԱՐՆ ողորմիանանոյ իւրում,
կ'ըսէ սուրբ գիրքը . և ըսել կ'ուզէ թէ
անասնոց վրայ գթալը գովելի բան
է . վասն զի անով մարդ կը յորդորուի
ևս առաւել մարդկանց վրայ գթալու
և ողորմելու, որ մեծ առաքինութի
և արդարութիւն է . անոր ներհակ,
կենդանիները անխնայ չարչարող մար-
դը խիստ դժուար կ'ըլլայ որ իրեննը-
ման մարդկանց խնայէ :

Լրբոր մէկը որ և իցէ վայելք մը
ունի, ինչպէս կերակուր, ըմպելիք և
այլն, ոչ միայն պէտք է ուրիշներուն
անկէ բաժին հանէ, հապանակ ան-
բան կենդանիներուն, մանաւանդ ա-
նոնց որ մեզի աւելի օգտակար են :
Իրաւ է որ Լ'ստուած մարդս կենդա-
նեաց վրայ տէր դրաւ, ու կենդանիք
կողմերը, որ ինչ և իցէ օրագիր կամ լրագիր՝ տե-
րութեան տուրք մը կուտայ, և անոր նշան՝ թա-
գաւորական կնիք կը զարնուի վրան :